

KREATIVNI ODGOJ I NASTAVA

Enisa GAZIJA-PAJT

Kreativnost pripada svim područjima života, esencijalna je za sve aspekte ljudskog djelovanja te, samim tim, značajna za njegov progres u cjelini. Jedna je od osnova na kojima insistira koncept permanentnog odgoja.

Danas, u savremenom svijetu u kom živimo, kad su razvijene zemlje prešle iz industrijskog u postindustrijsko razdoblje (postfordizam), nekreativni pojedinci se, jednostavno, ne snalaze. Samim tim, nameće nam se pitanje pridaju li sadašnji školski sistemi dovoljno značaja kreativnom odgoju ili to prepuštaju slučaju. Ako svemu ovome pridodamo i konformizam te njegov uticaj na pojedinca, koliko će zaista kreativnost doći do izražaja?

Konformizam

Svako ljudsko biće je tokom svog života podložno raznim uticajima. Pokušava se uticati na njegov način mišljenja, osjećanja i djelovanja. Također, svaki pojedinac tokom socijalne interakcije pokušava djelovati na druge kako bi njihovo mišljenje i ponašanje prilagodio svom. Wheldal definira konformizam kao «situaciju

koja utiče na pojedinca da čini određeni akt tako što vidi drugog ili druge osobe da se na isti način ponašaju».¹

Nikola Roth daje slijedeću definiciju: «Konformiranje bi se moglo odrediti kao prihvatanje ponašanja grupe ili većine zato što grupa takvo ponašanje zahtijeva i očekuje ili zato što ga naprasno prezentira kao način ponašanja».²

Grupe utiču na mišljenje, osjećaje i ponašanje svojih pripadnika kroz različite oblike društvenog uticaja. Ako većina članova grupe učini očitu pogrešku, većina pojedinaca sklona je složiti se sa neispravnim jednoglasnim sudom grupe. To je izraženo i kad se radi o grupama čiji sastav čini dječija populacija.

Neki od faktora koji utiču na konformizam:

- privlačnost grupe za pojedinca (u principu, što je grupa privlačnija pojedincu, bit će veći konformizam prema grupnim normama),

- samopoštovanje (pojedinci koji nemaju dovoljno samopoštovanja skloniji su

1 Kevin Wheldall, *Društveno ponašanje*, Nolit, Beograd 1979., str. 118-119

2 Nikola Roth, *Psihologija grupa*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1999., str. 263

uticaju drugih i često su skloni potcjenjivanju samih sebe),

– želja za izbjegavanjem sukoba (ponekad jednostavno prihvatamo stvari za koje i ne mislimo da su ispravne jer ne želimo ulaziti u konflikte s drugima).

Da bi bila prihvaćena u željenoj grupi, i djeca su do neke mjere pripravna na svoj prvi konformizam u životu, tj. na odustajanje od vlastitih želja, potreba i stavova za volju grupe.

Kad se govori o konformističkoj ličnosti, najčešće joj se pripisuje slijedeće: inferiorna je, dogmatična, neoriginalna, ličnost bez samopouzdanja.

Konformistička ličnost sklona je konvencionalnim vrijednostima, boji se izraziti vlastite misli jer vjeruje da se možda ostali članovi grupe neće složiti s tim. Svakako treba napomenuti da su rijetke osobe koje posjeduju ove navedene osobine, već se u većini slučajeva govori o posjedovanju nekih od njih.

Crutchfield smatra da se kreativnost i stvaralaštvo međusobno potiru. Kreativna ličnost mora imati snage da se odupre prinudi grupe, mora odustati od konvencionalnih shvatanja. Stvaralačka aktivnost mora biti rukovođena unutarnjom motivacijom.³

Poticanje kreativnosti

Postoji razlika između kreativnosti odraslih i kreativnosti djece. Zato što imaju manje životnog iskustva od odraslih, djeca su i manje ekspertna. Međutim, djeca imaju jedinstven i originalan način mišljenja i pristupa zadacima.

Svaki odgajatelj (roditelj, učitelj....) trebao bi potencirati razvijanje divergentnog mišljenja, koje se kao takvo odvija u slobodnim normama i sa raznovrsnošću datih odgovora. Takvo mišljenje, za razliku od konvergentnog, koje isključuje svaku originalnost i najčešće vodi do tačnog odgovora, pogoduje poticanju i razvijanju kreativnosti kod djece. Divergentno mišljenje nema ograničenih normi, ima više rješenja i od njih bira najbolje. Lijepa je

3 *Kreativnost mladih i slobodno vrijeme*, Treći kolokvij o slobodnom vremenu mladih, Centar za vanškolski odgoj, Zagreb, 1972., str. 50

izreka Linusa Paulinga, dvostrukog dobitnika Nobelove nagrade: «Najbolji način da dobijete dobru ideju jest da dobijete mnogo ideja».

Kako biste pomogli razvijanju novih ideja, recite djeci (ili odraslima):

– to je dobra ideja (mišljenje), komentar,

– odlično, isprobajmo to,

– da, i...

– reci mi nešto više o tome,

– pokušajmo i isprobajmo to,

– pokažimo to svima itd.

Osim toga možete:

– izgledom odavati entuzijazam i zainteresiranost,

– slušati i pokušati razumjeti zašto to predlažu,

– ne prekidati ih sve dok ne završe,

– nastaviti razvijati njihovu ideju.

Školski testovi, nažalost, u većini slučajeva koncipirani su tako da postavljena pitanja imaju samo jedan tačan odgovor. Najveća otkrića u životu dolaze, međutim, iz potpuno novih odgovora. Svjesni smo da se često čine pogreške u odnosu na dječiju kreativnost samim tim i što se odgajatelji pretežno brinu za stepen djetetovog razvoja te miješaju mjerenje inteligencije s mjerenjem kreativnosti.⁴

Škole u kojima se njeguje kreativnost

Spontanost je jedan od najstarijih fenomena živih bića te je, prema tome, spontanost preduvjet kreativnosti. Istodobno, to ne znači da je svako spontano biće i kreativno. Međutim, ako je spontanost na bilo koji način smanjena, kreativnost ne može doći do pravog izražaja. Dijete redovno gubi nešto od svoje spontanosti u toku procesa socijalizacije. Poznato je da je predškolsko dijete kreativnije od školskog, koje je, osim odgojnom pritisku u porodici, izloženo i intenzivnom pedagoškom uticaju, a on se ne može mnogo obazirati na individualne osobine i potrebe djeteta.⁵

4 mzu.sbnet.hr/files/poticanjekreativnsoti_posredstvomvremenu, Branko Bognar

5 Livija Kroflin, Danica Nola, Antonija Posilović, Rudi Supek, *Kreativnost i dijete*, Zagreb, Globus, 1987., str. 99

Škole u kojima se njeguje kreativnost trebale bi imati slijedeće elemente:

- proces bi se trebao vrednovati više od samog proizvoda i rezultata rada, jer je veoma važno na koji način su učenici uključeni u rad i na koje načine rješavaju zadatke;

- djecu treba ohrabrivati da razmjenjuju ideje ne samo sa učiteljem nego i između sebe, čuti drukčije mišljenje i prihvatiti drukčije stavove može pobuditi rađanje sasvim novih ideja; razviti samostalnost učenika, učitelj bi ih pri tome samo usmjeravao ka ispravnim rješenjima;

- vremenska ograničenja često prekidaju rađanje novih ideja, npr. oglašavanje školskog zvona prekida rad učenika jer je dat znak za završetak nastavnog sata, a samim tim i prestanak rada iz date oblasti, jer se učenici u narednih par minuta pripremaju za slijedeći čas;

- prilagoditi sredinu u kojoj se odvija nastavni proces potrebama odgajatelja i učenika (npr., udobno okruženje za učenike, potreba da budu smješteni s vršnjacima s kojima imaju blizak i međusobno pozitivan odnos (Woods, 1990.), prilagođena temperatura, boja prostorije u kojoj učenici borave, dodatna oprema i pomagala za rad itd.

Kreativnost kod učenika moguće je razvijati u okviru bilo kog nastavnog predmeta, s tim da se svaki učitelj treba potruditi i razviti vlastiti jedinstveni odnos prema učenicima i na svoj poseban način približiti im nastavne jedinice. Čest je slučaj u školama da se opterećuje prvenstveno pamćenje učenika, a da se zanemaruju viši oblici mišljenja. Prenosi se uglavnom faktografsko znanje, a to doprinosi pasivnosti učenika. Pasivno usvojene informacije mogu kočiti kreativnost kod učenika i ograničavati ih u potrazi za novim rješenjima. U poticanju kreativnosti učitelji bi trebali razumjeti kreativnu aktivnost učenika i svojom kreativnošću ne gušiti kreativnost djece te razvijati znatiželju učenika. Učitelji aktivno uključuju učenike u odgojno-obrazovni proces u školama u kojima se njeguje kreativnost.

Svakako je velika uloga učitelja u promoviranju kreativnog odgoja. Da bi poticali kreativnost, učitelji moraju razumjeti značaj

kreativnosti za razvoj djeteta. Kreativnost ne bi trebalo poticati na marginama nastavnog procesa, već to treba postati jedan od najvažnijih zadataka odgojno-obrazovnog rada. Nadati se da će iz dana u dan biti sve više škola koje će njegovati kreativnost, a da će učenici koji pohađaju nastavu u takvim školama biti zadovoljniji i postizati još bolje rezultate.

LITERATURA

1. Kroflin, L., Nola, D., Posilović A., Supek R. (1987), *Dijete i kreativnost*, Zagreb, *Globus*
2. *Kreativnost mladih i slobodno vrijeme*, Treći kolokvij o slobodnom vremenu mladih, Centar za vanškolski odgoj, Zagreb, 1972.
3. Roth, N. (1999), *Društveno ponašanje*, Beograd, *Nolit*
4. <http://mzu.sbnet.hr/files/poticanjekreativnosti-posredstvomvmmreznesu.doc>

Summary**CREATIVE REARING AND TEACHING****Enisa Gazija – Pajt**

The author examines the issue of creativity in teaching process. She finds it important to suggest to those having active influence on the course of teaching process to encourage creativity with children. Issues raised in this work have a goal to motivate those giving instructions to evaluate their relationship towards students and extend an insight into importance of encouraging creativity with persons involved in the educational process.

موجز**التربية الإبداعية والتدريس**

أنيسة غازيا – بايت

يعالج هذا المقال قضايا الإبداع في العملية التدريسية. وتعتبر كاتبة المقال أنه من المهم لفت انتباه كل من لديه تأثير فاعل في مجرى العملية التدريسية إلى أهمية تشجيع الأطفال على الإبداع. إن الهدف من المسائل المطروحة في هذا المقال هو تحفيز المدرسين على إعادة النظر في علاقتهم بالتلاميذ وتوسيع الاطلاع على أهمية التشجيع على الإبداع عند الأشخاص الذين يخضعون للعملية التدريسية.